

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО–НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

24 ТРАВНЯ 2023 р.

«АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙНИ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

м. Одеса

УДК 338.43: 35

Агропродовольчий сектор України в період війни: виклики та перспективи. Матеріали науково-практичної конференції 24 травня 2023 року / кафедра економіки промисловості. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. 87 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку агропродовольчого сектору України в період війни. Запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем розвитку підприємств різних галузей агропродовольчого сектору, ОТГ та районів у контексті викликів воєнного часу та післявоєнної відбудови. В доповідях особлива увага приділялась повоєнному відновленню України на засадах сталого та інклюзивного розвитку.

Організаційний комітет конференції

Голова: Павлов О.І., д. е. н., професор

Заступник голови Козак К.Б., д. е. н., професор

Члени комітету: Макаринська А.В., д. т. н., професор

Самофатова В.А., д. е. н., професор

Купріна Н.М., д. е. н., професор

Дідух С.М., д. е. н., доцент

Кулаковська Т.А., д. е. н., доцент

Рекомендовано до друку та розповсюдження в мережі Internet Вченою радою

Одеського національного технологічного університету,

протокол № 14 від 20.06.2023 р.

Матеріали подаються за оригіналами рукописів доповідей

учасників конференції

РЕКОНСТРУКТИВНИЙ ВЕКТОР АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	45
Дідух С. М., д. е. н., доцент Одеський національний технологічний університет	
ВПЛИВ ГЕОПОЛІТИЧНИХ РИЗИКІВ НА РОЗВИТОК АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	50
Кулаковська Т. А., д. е. н., доцент Одеський національний технологічний університет	
ХАРАКТЕРИСТИКА КІЛЬКІСНИХ ТА ЯКІСНИХ СКЛАДОВИХ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	54
Яблонська Н. В., к. е. н., доцент Крупіна С. В., к. е. н., доцент Копайгородська Т. Г., викладач-методист, Одеський національний технологічний університет	
СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В СУЧАСНИЙ ПЕРІОД	57
Лобоцька Л. Л., к. т. н., доцент Дідух С. М., д. е. н., доцент Фрум О. Л., к. е. н., доцент Одеський національний технологічний університет	
РОЛЬ І МІСЦЕ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ В ЗОВНІШНІЙ ТОРГОВЛІ УКРАЇНИ: АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА	62
Антонюк П. О., к. е. н., старший науковий співробітник Антонюк О. П., к. е. н., доцент Ступницька Т. М., к. е. н., доцент Баранюк Х. О., Ph.D., доцент Одеський національний технологічний університет	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПЕРЕВЕДЕННЯ ЗЕРНОСУШАРОК НА АЛЬТЕРНАТИВНІ ВИДИ ПАЛИВА	66
Станкевич Г. М., д. т. н., професор Одеський національний технологічний університет Бунецький В. О., директор ТОВ «БМ Інжиніринг»	

загальних доходів за 2021 [5], при якому біля 88 % мали дохід, нижчий 11000 грн, то купівельна спроможність значної частини населення, яке перебуває в Україні, явно недостатня. Більша частина населення країни мусить економити на певних статтях витрат.

Література

1 Демографічна та соціальна статистика / Доходи та умови життя. Споживання продуктів харчування в домогосподарствах. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.05.2023)

2. Економічна статистика /Ціни /Середні споживчі ціни на товари (послуги) у 2023 р. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 12.05.2023)

3. Економічна статистика / Ціни / Вагова структура для розрахунку ІСЦ за Класифікацією індивідуального споживання за цілями за 2013–2021 рр. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 13.05.2023)

4. Демографічна та соціальна статистика / Ринок праці / Оплата праці та соціально-трудова відносина / Середня заробітна плата штатних працівників за видами економічної діяльності за місяць у 2022 році. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.05.2023)

5. Демографічна та соціальна статистика / Доходи та умови життя / Розподіл населення за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.05.2023)

Антонюк П. О., к. е. н., старший науковий співробітник відділу ринкових механізмів і структур

ДУ «Інститут ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України»

Антонюк О. П., к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку та аудиту

Ступницька Т. М., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та аудиту

Баранюк Х. О., Ph.D., доцент, доцент кафедри обліку та аудиту

Одеський національний технологічний університет

РОЛЬ І МІСЦЕ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ В ЗОВНІШНІЙ ТОРГОВЛІ УКРАЇНИ: АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА

Широкомасштабні військові дії призвели до скорочення економіки України по результатам 2022 р. на 29,2% і одночасного зростання витрат, дефіцит державного бюджету склав 1400 млрд грн або близько 30% ВВП. В

таких умовах відновлення виробництва, створення робочих місць становить основу зростання української економіки.

В цьому плані особливе значення має динамічний розвиток таких сфер агропродовольчого комплексу, як сільське господарство та переробні галузі харчової промисловості, а також зовнішня торгівля агропродовольчими товарами. Успішний розвиток сільського господарства в значній мірі залежить від галузевої структури, від наявності виробництв з більш складним технологічним циклом. В структурі сільського господарства України провідною галуззю є рослинництво. У 2020 р. при обсязі товарної продукції у всіх категоріях господарств (в цінах 2016 р.) 612,1 млрд грн продукція рослинництва склала 473,4 млрд грн або 77,3 % [2, с. 44]. В той же час у наших сусідів і ряду передових країн ЄС більша частина продукції приходить на тваринництво (%): Білорусь – 54; Данія – 79; Німеччина – 70; Франція – 66.

Спеціалізація сільського господарства природно впливає на обсяги і структуру агропродовольчого експорту. У 2020 р. Україна експортувала живих тварин і продукції тваринного походження на суму 1188 млн. дол. (5,4% агропродовольчого експорту). В інших країнах сума і частка цих товарів мала такий вигляд: Білорусь – 3367 млн. дол. (59,0%); Польща – 10720 млн. дол. (28,5%); Нідерланди – 25119 млн. дол. (24,0%); Німеччина – 22858 млн. дол. (26,5%); Франція – 14614 млн. дол. (20,5%) [3]. В цих країнах експорт продукції тваринного походження значно перевищує експорт продукції рослинного походження. В Україні зворотна ситуація – продукти рослинного походження – головний експортних товар. Варто зауважити, що у нас в складі продукції рослинного походження значну частину складають кормові культури. В 2021 р. кукурудзи і ячменю було експортовано в обсязі 30,4 млн т. Можливо, за краще було використати частину цих кормових культур для вітчизняного тваринництва і зменшити імпорт м'ясних і молочних продуктів, яких, до речі, в цьому році було закуплено на рекордну за всі роки суму 599 млн. дол.

Стан справ у виробництві агропродовольчих товарів впливає на обсяги і структуру експорту. Військові дії вплинули як на виробництво, так і на експорт по причині руйнування виробничої бази, проблем з логістикою, втрати конкурентоспроможності та ринків збуту тощо. Війна впливає на всі сфери суспільного життя, проте фізіологічні потреби людини мають бути в певній мірі задоволені, тому експорт агропродовольчої продукції скоротився в меншій мірі, ніж по інших категоріях товарів, а відтак змінилася і товарна структура (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка та товарна структура експорту за 2021-2022 рр.

Код та назва товарів по розділах згідно з УКТЗЕД	2021 рік		2022 рік		2022 р. у % до 2021 р.
	млн. дол.	%	млн. дол.	%	
Експортовано товарів – усього, в тому числі	68072	100,0	44179	100,0	64,9
– агропродовольчі товари	27708	40,7	23396	53,0	84,4
– інші	40364	53,3	20783	49,7	51,5

Джерело: розраховано авторами за даними [1].

Експорт переважної частини товарів, на які в 2021 році приходилось 59,3 % виручки скоротився майже удвічі – 48,5%. Експорт агропродовольчих товарів зменшився лише на 15,6%, в результаті чого їх частка у загальному товарному експорті зросла з 40,7 % в 2021 р. до 53,0 % в 2022 р. Таким чином агропродовольчі товари стають основним експортним товаром України, впливають на динаміку, а також на фінансові результати зовнішньої торгівлі, до яких слід віднести сальдо та коефіцієнт покриття імпорту експортом.

Впродовж приблизно останніх двадцяти років результатом зовнішньої торгівлі України товарами є від’ємне сальдо – імпорт перевищує експорт. В передвоєнні роки розмір від’ємного сальдо вдалось зменшити до 4,8 млрд дол. в 2021 р., проте вже у наступному, 2022 році, від’ємне сальдо зросло до 11,1 млрд дол., що безумовно негативно вплинуло на фінансовий стан країни. В зовнішній торгівлі України по більшості товарів по розділах (I-XX) згідно УКТЗЕД формується від’ємне сальдо. Додатне сальдо стабільним є в торгівлі

агропродовольчими товарами (розділи I, II, III, IV), деревина і вироби з дерева – розділ IX, та недорогоцінні метали та вироби з них – розділ XV (табл.2).

Таблиця 2

Фінансові результати зовнішньої торгівлі товарами у 2021-2022рр.

Код та назва товарів по розділах згідно з УКТЗЕД	2021 р.				2022 р.			
	Експорт, млн. дол	Імпорт, млн. дол	Сальдо, млн. дол	К _{покриття}	Експорт, млн. дол	Імпорт, млн. дол	Сальдо, млн. дол	К _{покриття}
Всього, у тому числі	68072	72843	-4771	0,934	44149	55273	-11124	0,799
– агропродовольчі товари (розділи I, II, III, IV)	27708	7747	19961	3,577	23396	5951	17445	3,931
– деревина і вироби з дерева (розділ IX)	2006	442	1564	4,538	1885	197	1668	9,568
– недорогоцінні і метали та вироби з них (розділ XV)	15991	4373	11618	3,657	6004	2591	3413	2,317
Інші	22367	60281	-37914	0,371	12864	46534	-33670	0,276

Джерело: розраховано авторами за даними [1].

Як видно з табл. 2, в передвоєнний, 2021 р., додатне сальдо формується переважно в торгівлі агропродовольчими товарами. Із 33143 млн дол. додатнього сальдо 19961 млн дол. або 60,2% отримано від торгівлі саме агропродовольчими товарами. Крім того, 11618 млн дол або 35,1% явились результатом експортно-імпортних операцій з недорогоцінними металами та виробами з них.

Руйнування в результаті воєнних дій металургійних заводів, блокада морських портів, зменшили експорт недорогоцінних металів та виробів з них на 62,5%, а додатнього сальдо – на 70,6%. За результатами 2022 р. попри зменшення додатнього сальдо до 17445 млн дол. в торгівлі агропродовольчими товарами його частка в сумарному додатньому сальдо складає 77,4%. Фактично в умовах війни реалізація на зовнішньому ринку агропродовольчої продукції виступає головним джерелом отримання необхідної іноземної валюти.

Висновки:

1. В умовах війни при скороченні експорту металургії, хімічної промисловості та машинобудування через руйнування відповідних підприємств Сходу України різко зростає роль агропродовольчої продукції. В 2022 р. її частка в товарному експорті сягає 53,0%.

2. Роль продукції агропромислового комплексу в експорті значно зростає з огляду на те, що переважно додатне сальдо формується саме в торгівлі цими товарами і розширенням військових дій стає єдиним серйозним джерелом надходження валюти.

3. Розширення виробництва, а водночас і експорту агропродовольчої продукції можливо за умови істотних змін в структурі сільського господарства в напрямку збільшення частки продукції тваринництва і, відповідно, зменшення частки продукції рослинництва.

Література

1. Державна служба статистики: [Веб-сайт]. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.04.2023).
2. Сільське господарство України. Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2021. 230 с.
3. Польща. Імпорт і експорт. TrendEconomy: веб-сайт. URL: <https://trendeconomy.ru/data/h2/Poland/TOTAL> (дата звернення: 12.04.2023).

Станкевич Г. М., д. т. н., професор, професор кафедри технології зерна і комбікормів Одеський національний технологічний університет
Бунецький В. О., директор ТОВ «БМ Інжиніринг»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПЕРЕВЕДЕННЯ ЗЕРНОСУШАРОК НА АЛЬТЕРНАТИВНІ ВИДИ ПАЛИВА

На підприємствах системи зберігання зерна (фермерські господарства, хлібоприймальні підприємства, елеватори, комбінати хлібопродуктів та ін.) однією з найбільш складних на енергоємних технологічних операцій післязбиральної обробки зерна є його сушіння. Для сушіння вологого та